

200. obljetnica Appendinijeve gramatike

Ham, Sanda

Source / Izvornik: **Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 2008, 55, 119 - 120**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:108774>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Na Kovačecov prilog naslanja se izlaganje Gracijana Biršića, Mrtva straža hrvatskoga jezika u Australiji (str. 315. – 322.), u kojem je prikazano uspješno nastojanje hrvatske zajednice u Novom Južnom Welsu za priznavanje lingvističke posebnosti i nacionalnoga imena hrvatskomu jeziku, koji je 1981. uveden u hrvatske etničke škole. Taj je uspjeh to veći jer se zbio u vrijeme opstojnosti jugoslavenske države i golemoga pritiska srpskoga lobija u Australiji da se hrvatsko jezično osamostaljenje onemogući svim sredstvima.

A da u jezikoslovlju lobiranje pojedinih strana može znatno utjecati na „znanstvenu“ interpretaciju, pokazao je Robert Greenberg u svojoj knjizi Jezik i identitet na Balkanu. O njoj u ovom zborniku piše Stjepan Babić

(str. 323. – 328.), pokazujući kako su njezine netočnosti i nepreciznosti te prešućivanje relevantne literature i tendenciozno pisanje posljedica Greenberova pogleda kroz „srpske naočale“.

Zaključni je rad u zborniku bibliografski prinos fra Vatroslava Frkina o Bandulavićevim Pištolama i evanđeljima u slavonskim franjevačkim knjižnicama (str. 329. – 336.). Bandulavićev se lekcionar zadržao u liturgiji slavonskih franjevačkih samostana sve do druge polovice 18. st., a njegova su različita izdanja (1699., 1718., 1739.) sačuvana u franjevačkim samostanskim knjižnicama u Požegi, Našicama, Slavonskom Brodu, Osijeku, Šarengradu i Iloku.

Nataša Bašić

OBLJETNICE

200. OBLJETNICA APPENDINIJEVE GRAMATIKE

Dubrovniku je prije 200 godina objavljena Grammatica della lingua Illirica (1808., ²1828., ³1848., ⁴1850.) Riječ je o nevelikoj hrvatskoj gramatici pisanoj talijanskim jezikom. Autor joj je dugogodišnji dubrovački profesor, Talijan Franjo Marija Appendini (Francesco Maria Appendini).

Gramatika je štokavski stilizirana, a književnojezična stilizacija temelji se na bogatoj dubrovačkoj književnosti. Osam desetljeća prije Appendinija, Ardelio Della Bella, Talijan podrijetlom i isto tako Dubrovčanin i dubrovački profesor kao i Appendini, objavljuje hrvatsku gramatiku s istim književnojezičnim uporištem i dijalekatnom stilizacijom – razumljivo je onda

što se Appendini izravno poziva na Della Bellu i što mu je Della Bella uzor. Tako je u objema gramatikama isti uvod, ista građa (u Appendinija ponešto osuvremenjena) i isti su uzorci sklonidaba i spreznja.

Appendinijeva gramatika, kao i Della Bellina prije njega, normira naddijalekatnu jekavsku štokavštinu, ponajprije dubrovačku: *bljed, bjelo, mljeko, mjesec, rjeti, rječ*. Ponešto je ikavizama i to kao dvostrukosti, primjerice, *vjetar* i *vitar*, a sam Appendini kaže da umjesto *je* Dalmatinci izgovaraju i pišu *i*. U skladu sa svojim uzorom i u Appendinija je nejednak broj padeža u jednini i množini: u jednini ih je šest, a u množini sedam. U pridjeva kao i Della Bella (i Kašić prije njega) razgraničuje određeni i neodređeni oblik, ali ih ne imenuje, nego ih razlikuje prema završnomu *-i* u nominativu jedine i u skladu s tim prema upotrebi. I u glagola slijedi svoj

uzor pa glagolski sustav opterećuje latinskim modelom, primjerice, uvodi u opis hrvatskih glagola nepripadajući konjektiv. Osim toga, bilježi i najrazličitije glagolske oblike, očito onakve kakve je zatekao u književnoj građi, ali i dubrovačkom razgovornom jeziku. Tako za perfekt bilježi: *imao sam, imo sam, imal sam, jesam imal, imao imo*.

Appendinijeva je gramatika nastala na poticaj Augusta Marmonta, francuskoga guvernera Ilirskih provincija i svrha joj je praktična, trebala je poslužiti strancima za učenje hrvatskoga jezika; budući da je pisana talijanskim jezikom, hrvatski je u njoj postavljen u kontrastivnom odnosu prema talijanskomu. A. Marmont potaknuo je i Šimu Starčevića na pisanje hrvatske gramatike, ali Starčević je svoje djelo, Ričoslovnica, napisao hrvatskim jezikom. Ričoslovnica je objavljena četiri godine poslije Appen-

dinijeve gramatike. Iako obje štokavske, gramatike ipak nisu iste, a Šime je Starčević ozbiljno prigovarao Appendiniju što samo dubrovački smatra *čistim iliričkim* – riječ je o tom da Appendini u svojoj dubrovštini ide i dalje od Della Belle, izjednačuje dubrovački govor s *dalmatinsko-bosanskim* i smatra da je dubrovački u odnosu na ilirski isto što i toskanski u odnosu na talijanski – normizacijski i književnojezični uzor.

Appendinijeva je gramatika napisana u osvit preporodnih zbivanja, hrvatskim je preporoditeljima bila dobro poznata, poštovali su ju i hvalili. Razlog je tomu ponajprije činjenica da je riječ o dubrovačkom djelu stiliziranom naddijalekatnom jekavskom štokavštinom – temeljnim uporištem ilirske jezične koncepcije.

Sanda Ham

Franjo Marija Appendini i njegova hrvatska gramatika, Grammatica della lingua Illirica compilata dal padre Francesco Maria Appendini delle scuole pie professore di eloquenza nel collegio di Ragusa, Dubrovnik, 1808.